

Asia: VN/13714/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Ehdotettu hyvinvointialuejakolaki (1 lakiehdotus)

Kuusamon kaupunki on tutustunut luonnokseen laiksi hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan hyvinvointialue- ja maakuntajakolain jakamista kahteen erilliseen lakiin: hyvinvointialuejakolakiin ja maakuntajakolakiin. Hyvinvointialuejakolakiin esitetään lisättäväksi säännökset hyvinvointialueen jakamista koskevasta taloudellisesta selvityksestä. Uudessa maakuntajakolaissa säädettäisiin maakuntajaon perusteista ja sen muuttamisen edellytyksistä, vireillepanosta ja valmistelusta.

Lisäksi esityksessä tarkennetaan hyvinvointialueiden valtuustoryhmien toiminnan tukemista ja luottamushenkilöiden palkkioita koskevia säännöksiä. Lakimuutoksen tavoitteena on selkeyttää hyvinvointialueiden ja maakuntien aluejakoa sekä mahdollistaa alueellisten muutosten toteuttaminen joustavasti ja hallitusti. Kuusamon kaupunki pitää tärkeänä, että muutokset toteutetaan kuntien näkemykset huomioiden ja alueelliset erityispiirteet, kuten pitkät etäisyydet ja harva-asutus tunnistaen.

Hyvinvointialueet voivat jatkossa muodostua yhdestä tai useammasta kokonaisesta maakunnasta. Tämä vähentää automaattisia kytkentöjä hyvinvointialuejaon ja maakuntajaon välillä, mikä on perusteltua, koska hyvinvointialuejako perustuu ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen, kun maakuntajako palvelee laajempia hallinnollisia ja aluekehityksellisiä tarkoituksia. Mahdolliset vaikutukset esimerkiksi häiriö- ja poikkeustilaan varautumisen ja huoltovarmuuden ylläpitämisen ja kehittämisen näkökulmista tulee ottaa huomioon aluejaottelua muutettaessa niin, että suunnittelu- ja johtovastuut eivät jää epäselviksi. Tämä muutos vahvistaa maakuntajaon asemaa valtion aluehallinnon, kaavoituksen, aluekehittämisen ja muiden yhteiskunnallisten toimintojen perusjakona, mikä on perusteltua perustuslain 122 §:n mukaisten yhteensopivien aluejakojen näkökulmasta.

Jos hyvinvointialueita yhdistetään tai jaetaan, omaisuus, velat ja henkilöstö siirtyvät uudelle alueelle. Tämä voi vaikuttaa Kuusamon alueella sijaitseviin kiinteistöihin, palvelupisteisiin ja henkilöstöön. Muutoksessa on varmistettava, että omaisuuden ja henkilöstön siirrot tai niihin liittyvien sopimusten siirtäminen tai irtisanominen eivät heikennä palveluiden saatavuutta, henkilöstön tai oikeudenhaltijoiden asemaa paikallisesti. Velkojen asema vaikuttaa olevan suojattu.

Aluejaon valmistelun yhteydessä tehtävän taloudellisen selvityksen tulisi sisältää myös arviot mahdollisista vaikutuksista kuntien talouteen.

Aluejakoselvittäjän rooli korostuu muutosten valmistelussa. Riittävä asiantuntemus ja kokemus on varmistettava. Selvittäjällä tulee olla tehtävän hoitamiseen soveltuva koulutus ja käytännön kokemus hallinnollisista, taloudellisista ja/tai aluekehitykseen liittyvistä tehtävistä. Erityisesti ymmärrys hyvinvointialueiden ja kuntien hallinnosta, taloudesta ja palvelurakenteista on keskeistä.

Ehdotettu maakuntajakolaki (2 lakiehdotus)

Lakiluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi uusi maakuntajakolaki, joka eriyttää maakuntajaon sääntelyn hyvinvointialuejaosta. Tavoitteena on selkeyttää hallinnollista rakennetta ja varmistaa, että maakuntajako perustuu toiminnallisiin, taloudellisiin ja suunnittelullisiin kokonaisuuksiin. Luonnos määrittelee maakuntajaon muuttamisen edellytykset ja prosessin.

On hyvä, että eri toimijoilla on mahdollisuus panna vireille maakuntajaon muutos, mikä lisää kuntien vaikutusmahdollisuuksia maakuntajaon kehittämiseen.

Maakuntajaon pysyvyys on tärkeä osa aluehallinnon ja aluekehittämisen vakautta. Se muodostaa perustan muun muassa EU:n tilastolliselle aluejaolle (NUTS-luokitus), jolla on suora vaikutus rakennerahastojen kohdentamiseen. Tästä syystä maakuntajaon vakaus ja sen kytkentä aluekehittämisen rakenteisiin ovat olennaisia myös kansainvälisen vaikuttamisen näkökulmasta.

Samanaikaisesti on kuitenkin tärkeää tunnistaa, että pysyvä maakuntajako voi rajoittaa mahdollisuuksia reagoida nopeasti muuttuviin alueellisiin tarpeisiin. Väestörakenteen muutokset, työmarkkinoiden kehitys ja elinkeinoelämän rakennemuutokset edellyttävät aluehallinnolta joustavuutta ja kykyä mukautua uusiin tilanteisiin.

Kuusamon kaupungin näkökulmasta on keskeistä, että maakuntajaon perusteet huomioivat riittävästi alueiden kehittämisen ja suunnittelun tarpeet. Erityisesti työssäkäyntialueet, elinkeinoelämän verkostot ja toiminnalliset yhteydet tulisi ottaa huomioon nykyistä vahvemmin. Tämä tukisi alueiden elinvoimaisuutta ja mahdollistaisi tehokkaamman resurssien kohdentamisen.

Yhteenvedona voidaan todeta, että maakuntajaon kehittämisessä tulisi löytää tasapaino pysyvyyden ja joustavuuden välillä. Alueiden toiminnalliset tarpeet ja kansainväliset vaatimukset on sovittava yhteen siten, että maakuntajako tukee sekä alueellista että kansallista kehitystä.

Kuusamon kaupunki suhtautuu myönteisesti maakuntajakolain uudistamiseen, mutta korostaa alueellisen kuulemisen, vaikutusten arvioinnin ja paikallisen näkökulman huomioimisen merkitystä. Kaupunki pitää tärkeänä, että nykyinen maakuntajako säilyy, ellei muutokselle ole selkeitä ja perusteltuja syitä.

Ehdotetut muutokset hyvinvointialuelain 27 §:ään ja 87 §:ään

-

Muut huomiot esityksestä

Kuusamon kaupunki pitää esityksen tavoitetta selkeyttää hyvinvointialuejakoa ja maakuntajakoa koskevaa sääntelyä perusteltuna. On tärkeää, että lainsäädäntö tukee hallinnollista selkeyttä ja mahdollistaa tarkoituksenmukaisen päätöksenteon erityisesti muutostilanteissa.

Hyvinvointialueen jakamista koskevan taloudellisen selvityksen lisääminen lakiin on perusteltu täsmennys, joka tukee päätöksenteon taloudellista läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta.

Kuusamon kaupunki korostaa, että uudistusten vaikutuksia erityisesti pitkien etäisyyksien ja harvaan asuttujen alueiden asukkaiden palveluihin ja alueellisen tasa-arvon toteutumiseen tulee arvioida huolellisesti mahdollisten muutosten yhteydessä.

Väisänen Anniina

Kuusamon kaupunki - Kaupunginhallitus 12.8.2025 § 153